

ћемо се користити неким упоређењима са подацима *Хронологије догађаја НОР-а у Црној Гори*: распуштање привременог административног комитета за Црну Гору било је 5, а не 12. маја 1941; саставник ОК КПЈ Подгорица био је 12, а не 11. јула 1941. године; ослобођење Грахова било је 28, а не 27. децембра 1941; IV и V пролетерска бригада формиране су истовремено — 11. јуна, а не 12, односно 17. јуна 1942. године, итд., итд. На крају, можда уопште није ни важно када је то било, 11. или 12, 27. или 28, али је важно да читалац, на основу извора, литературе, напомене која иде уз сваку хронолошку јединицу, сам донесе закључак, да види зашто једни кажу овако а други онако. Када стављамо ову примједбу, сасвим нам је познато да би научна апаратура значила ново повећање иовако великог броја страна *Хронологије*. У вези са овим поставља се питање оправданости илустравања књиге са 208 фотографија.

Интересантно је напоменути да су подаци о понеком догађају непотпуно или нетачно унесени у *Хронологију*, иако се најзворнији документи о њему чувају у Војно-историјском институту. (Примјер: податак о распуштању Привременог административног комитета за Црну Гору, постављању Маџолинија за цивилног комесара Црне Горе и др.).

Можда би заслуживала пажњу и мала анализа текста хронолошких јединица. У *Хронологији* под

22. X 1941. г. стоји: „ЦК КПЈ упутно писмо ПК КПЈ за Црну Гору и обавјештава га да шаље свог делегата, члана Политбироа ЦК КПЈ Ивана Милутиновића, који ће усмено изложити став ЦК према политичким и војним прешкама у Црној Гори; поништава писмо и резолуцију ПК и писмо дотадашњег делегата ЦК Милована Ђиласа, упућене партизанским организацијама Црне Горе“. Било је разлога да се унесе и податак да је ЦК КПЈ тражио да се у Србију хитно пошаље 2.500 — 3.000 бораца из Црне Горе. Утолико прије што ова цифра, поготову за 1941. годину, није била мала нити безначајна.

Исто тако поставља се и питање да ли је требало испустити податак с неком догађају зато што се није могао утврдити датум када се он десио.

Свакако да су многих од ових питања аутори били свјесни. Уосталом, нека од њих сами наводе у предговору. Сва ова и, можда, нека друга питања могу да изазову различита мишљења. Али је сигурно да ће општи суд о књизи бити јединствен: *Хронологија ослободилачке борбе народа Југославије 1941—1945*. заиста представља драгоцен документ о многим догађајима и великим напорима снага ослободилачког рата и револуције, те да их управо афирмише снагом какву само чињенице имају.

Зоран ЛАКИЋ

ГРАД БОРБЕ И СЛОВОДЕ — БЕОГРАД 1945—1945. г.

Култура, Београд 1964, страна 466

Прошлог октобра Београд је прославио 20-годишњицу свога ослобођења. За тај дан граду је поклонена и ова књига која самим насловом довољно говори о путу којим је Београд морао проћи да би дошао до слободе, о оној најтежој етапи тога пута борбе оживљеној годинама 1941—1945.

Композиција књиге је врло интересантна. У првом дијелу књиге

на око 250 страна говори се о свакодневnoj борби Београда са непријатељем све до одлучне битке за Београд октобра 1944, о чему говори други дио књиге, управо на приближно истом броју страна. Књига садржи сјећања учесника у илегалним акцијама у окупираном Београду 1941—1944. године и учесника у борбама за ослобођење

града октобарских дана 1944. године.

Први дио књиге почиње уводним чланком Јосипа Броза Тита — *Београд у народној револуцији*. Ово је заправо разговор Тита са уредником Радио-Београда који је вођен 7. јула 1953. године о сјећању на боравак у Србији устаничких дана 1941. године. Дио говора Александра Ранковића који је одржао 20. X 1963. године, на годишњицу ослобођења Београда, објављен је у књизи под насловом: *Доследан и веран својим слободарским традицијама*.

У оквиру овог дијела књиге објављена су још 33 сјећања, међу којима и сјећања Светозара Вукмановића-Темпа, Воја Лековића, Јаре Рибњикар, Видоја Смилевског и др. Довољно је набројати само неколико наслова из овог дијела књиге па да се види њена интересантност, као и разноврсност тематике: *Смрт плавококог дјечака и смеђе дјевојчице, ликвидација агента Пајевића, још једна акција и — радост, певању на стрелању, цео тим радничког у Космајском одреду, пркос — још једно оружје, непозната другарица, дисали смо једном душом, писма стрељаних пред ослобођење и др.*

У другом дијелу књиге објављено је 38 сјећања бораца одлучне битке за ослобођење Београда. Стари ратници: војници и команданти наше и Црвене армије још једном су преживљавали судбоносне тренутке битке за ослобођење Београда у којој је погинуло 2.953

припадника Народноослободилачке војске Југославије и 961 борац Црвене армије.

Борба на фронту била је једнако тешка и једнако важна као и борба у окупираном граду. Допринос ослобођењу Београда био је и онај стријељани патриота на Баници, као и онај борац који је пао на улици октобарских дана 1944, јер се Београд тако и ослобађао: улицу по улицу, кућу по кућу. То је управо и сиже ове књиге, импресија коју стиче читалац. У цјелини узето, збир ових сјећања управо је вјеран приказ догађаја, атмосфере и одушевљења које је тих дана носило и обузимало оваког борца, како се то каже у кратким напоменама уз књигу. Утисак је да су сјећања писана са жељом да вјерно дочарају читаоцу велике тренутке из борбе.

Можда су нека од сјећања попустила у неким детаљима. Међутим, то ни у ком случају не умањује вриједност књиге јер она на крају и нема претензија да постане једини ослонац историчарима. Прије свега, она има пригодан карактер. И што је важно истаћи, она је тако рећи у посљедњем часу отела од заборава драгоцене фрагменте из свијетлих страница историје града борбе и слободе. То је управо и најбоље признање Радовану Благојевићу који ју је припремио и уредио за штампу. Опрема књиге је доста добра, премда би, с обзиром на свечаност момента, могла бити и боља.

Зоран ЛАКИЋ